

Левкович Андрій-Микола Богданович
Студент 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Дем'янюк А.В.
Західноукраїнський національний університет

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Розвиток фінансової сфери для України є одним із пріоритетних завдань органів державного управління на сучасному етапі економічного розвитку. Саме обізнаність населення в даній сфері приведе до вирішення загальних соціально-економічних проблем, таких як зменшення безробіття, стабільність національної грошової одиниці та структурної перебудови економіки. У сучасній економіці дуже важливе значення грає фінансова стабільність, ефективна грошово-кредитна політика, стабільність грошової одиниці, безкризова банківська система.

Вміння управляти своїми фінансами – одна з найважливіших складових успішного життя українського населення.

Рівень розвитку у сфері фінансової діяльності кожного громадянина держави тісно пов'язаний з рівнем розвитку економіки країни в цілому та підвищення добробуту всіх членів суспільства. Коли рівень фінансової обізнаності високий, то з'являються нові послуги, ринки, покращується рівень життя населення.

Однією з причин низького рівня фінансової грамотності українців та необізнаності у сфері фінансів є те, що 27% громадян взагалі не роблять заощаджень, а ті що все ж таки заощаджують – роблять це відкладаючи свої кошти на чорний день; українці не знають як працюють фінансові установи держави та які переваги вони мають. Саме через цю необізнаність населення

зберігає свої заощадження «під матрацами та у книжках», втрачаючи навіть натяк на отримання пасивного доходу від правильного вибору фінансово-економічної установи; українці не довіряють фінансовим установам та фінансовим організаціям. Кожен четвертий громадян мав гіркий досвід у співпраці з банківськими установами; населення має лише загальне уявлення про свій бюджет, тобто вони не розуміють як правильно розподілити свої доходи та витрати; люди просто не розуміють куди так швидко «втікають» гроші. На превеликий жаль, не кожен індивід, маючи цікаву ідею власного бізнесу наважиться на його створення. Багатьох лякає величезна кількість ризиків та страх втратити вже надбаний капітал. І знову причиною цих всіх перешкод – є незнання фінансових основ; Взагалі 39% населення не мають банківських рахунків [1].

Більшість населення користуються лише базовими фінансовими послугами, серед них: оплата комунальних платежів через банк (72 %); користування банківським рахунком та пластиковою карткою (68 %); споживчий кредит (30 %); проведення платежів через термінали платіжних систем (38 %); користуються послугою переказу грошей через банк (92%); обмін валюти (31 %) та інше [1].

Українці, на жаль, практично не користуються інвестиційними послугами, зокрема акціями, облігаціями, інвестуванням в інвестиційні та недержавні фонди та інші. Проте більше ніж половина українського народу вважає себе фін сово грамотними, однак, кожен третій думає, що купувати речі в кредит для України є виправданим. Саме це свідчить про низький рівень фінансової грамотності. Більшість українців навіть не цікавляться інформацією, що надана у фінансовому секторі.

Однак є декілька найголовніших запитів, які шукають українці в інтернеті, це: Індекс інфляції; ціни на ринку нерухомості; зміни у сфері пенсійного забезпечення. Виходячи з статистичних даних, можна зробити висновок, що практично всі 40% українців взагалі не цікавляться фінансовою інформацією. Проте більшість населення отримує інформацію з телевізійних програм та газет

(60%), інші роблять вибір щодо фінансових інститутів завдяки рекламі (14%), та лише деякі вивчають фінансову інформацію з різноманітних веб-сайтів (17%) [1].

Потрібно зазначити що саме є основами фінансової грамотності:

1. По-перше, це грамотний підхід до грошей. Кожна людина повинна вміти правильно користуватися своїми грошима, сприймаючи їх як гнучкий інструмент, яким можна легко управляти. Варто зробити так, що не людина працювала на гроші, а гроші працювали на людину.

2. Облік та вміння планувати свої фінансові ресурси. За допомогою ретельного фінансового плану, який можна створити самостійно, або навіть найняти фінансового консультанта, треба раціонально розподіляти свої доходи та витрати та визначити яку суму є можливість відкласти задля досягнення певної цілі. Раціональний та правильний розподіл своїх фінансових ресурсів необхідний для накопичення коштів для придбання нерухомості або автомобіля, чи акумулювання капіталу для створення активів.

3. Основи співпраці з фінансовими установами. На сьогодні для того, щоб бути успішним та багатим, необхідно мати навички співпрацювати з різноманітними фінансовими установами та елементами фінансового ринку: банками, страховими компаніями, брокерами, використовуючи важливі інструменти для розподілу та примноженню грошей.

Багатьом людям варто знати, що споживчий кредит – це крок до бідності та розорення власного капіталу, а накопичення та заощадження грошей – крок до багатства. Тим паче, на рику фінансів на сьогодні існує безліч послуг та програм, що допоможуть отримати дохід навіть з мінімальними вкладками.

4. Знання своїх прав та обов'язків. Саме обізнаність у сфері правового регулювання допомагає правильно використовувати фінансові ресурси та не потрапити на шахраїв. Знання прав дає змогу укладати договори, не шкодячи собі і своїм фінансам.

5. Уміння заощаджувати. Однією з базових основ – є вміння створювати заощадження. Більшість українців зберігає свої заощадження вдома, саме це негативно віддзеркалюється на добробуті кожного громадянина та на економіці

країни в цілому. За допомогою депозитів та інвестицій можна не лише зберігати всю суму в цілості, а й примножувати свій дохід.

6. Відповідальний підхід щодо придбань фінансових послуг. За допомогою правильного математичного розрахунку вигоди можна зробити вибір фінансової послуги, отримуючи при цьому максимум користі.

Фінансова результативність країни в більшій мірі залежить від доходів українських домогосподарств.

Стан фінансів домогосподарств України демонструють такі показники, як середньодушові еквівалентні загальні доходи (табл. 1).

Таблиця 1

Диференціація життєвого рівня населення України у 2015-2019 рр.

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму:</i>					
млн. осіб	2,5	1,5	0,9	0,5	0,4
у відсотках до загальної чисельності населення	6,4	3,8	2,4	1,3	1,1
<i>Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму:</i>					
млн. осіб	20,2	19,8	13,5	10,6	8,9
у відсотках до загальної чисельності населення	51,9	51,1	34,9	27,6	23,1
<i>Довідково:</i>					
середньорічний розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн.)	1227,3	1388,1	1603,7	1744,8	1902,1
середньорічний розмір фактичного прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн.)	2257,0	2642,4	2941,5	3262,7	3660,9
Квінтільний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення, разів	1,9	1,9	1,9	2,0	2,1
Квінтільний коефіцієнт фондів (по загальних доходах), разів	3,2	3,0	3,3	3,3	3,5

Джерело: побудовано за даними [2]

Варто відзначити зменшення частки домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими

прожиткового мінімуму. Також зазначимо, що у 2018-2019 рр. зросла величина квінтильного коефіцієнту диференціації загальних доходів населення, тобто зросло співвідношення мінімального рівня доходів серед найбільш забезпечених 20% населення до максимального рівня доходів серед найменш забезпечених 20% населення, ранжованого за показником середньодушових еквівалентних доходів. Також у 2019 р. відбулось зростання квінтильного коефіцієнту фондів (по загальних доходах), що свідчить про збільшення співвідношення сумарних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення, ранжованого за показником середньодушових еквівалентних доходів.

В структурі сукупних доходів домогосподарств найбільша частка належить доходам від оплати праці (табл. 2).

Таблиця 2

Структура сукупних ресурсів домогосподарств України у 2015-2019 рр., %

	2015	2016	2017	2018	2019
Сукупні ресурси в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	5231,7	6238,8	8165,2	9904,1	12118,5
Структура сукупних ресурсів домогосподарств	%				
Грошові доходи	89,4	86,0	87,5	89,9	92,0
- оплата праці	47,2	46,7	52,4	54,5	57,3
- доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	5,5	5,2	4,4	6,0	6,5
- доходи від продажу сільськогосподарської продукції	3,4	2,9	3,0	2,5	2,4
- пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою	25,2	23,1	20,2	19,9	19,2
- грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	8,1	8,1	7,5	7,0	6,6
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	5,1	4,8	4,0	3,8	3,6
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії, палива	1,3	4,7	4,7	2,8	0,7
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо, на оплату послуг транспорту, зв'язку	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Інші надходження	3,8	4,1	3,4	3,1	3,3

Довідково: загальні доходи, грн.	5122,0	6095,0	8013,1	9720,2	11859,8
----------------------------------	--------	--------	--------	--------	---------

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Також значна частка грошових доходів домогосподарств припадає на пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою.

Фінансова грамотність вигідна як простій людині, так і державі. Це не ефемерне поняття, а сукупність знань і навичок, які обов'язково знадобляться у повсякденному житті. Незважаючи на розвиток інформаційних технологій і зусилля громадських інститутів, рівень фінансової обізнаності українців залишається незадовільним. І це дуже прикро, тому що саме фінансова грамотність кожного громадянина – ключ до поліпшення життя і процвітання країни [3].

В майбутньому, проблема фінансової грамотності населення потребує обов'язкового подальшого наукового аналізу, з визначенням ресурсів створення державних програм та проектів, можливо, за участю приватних фінансових установ та міжнародних організацій. Для того, щоб змінити поведінку українців щодо підвищення рівня фінансової грамотності, треба проводити масштабну інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення, акцентуючи на позитивних перетвореннях, які така зміна може привнести щодо якості життя.

Список використаних джерел:

1. Все про гроші. URL: <http://vseprogroshi.com.ua/ocinit-finansovugramotnist-ukrayinciv.html>
2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Смовженко Т. Курс «Фінансова грамотність»: досягнення, проблемні питання та завдання на майбутнє. URL: http://finrep.kiev.ua/download/finlit_workshop_sep22_2014_smovzhenko.pdf